

Uima-allasosasto on kylpylöiden keskipiste, niin myös Toila Spassa. (Kuva: Toila Spa)

Itä-Virumaa onkin läheinen ja monipuolinen matkakohde

8.4.2024 0.00

Matkailukohteiden runsauteen ja alueen läheisyyteen nähden tuskin mikään paikka on suomalaisten niin aliarvostama kuin Viron itäisin maakunta Itä-Virumaa. Se on "kaukana"; Suomenlahden vastarannalla ja vain 150 – 200 kilometriä Tallinnasta.

Se on "venäläinen"; on totta, että valtaosa asukkaista puhuu äidinkielenään venäjää, mutta hekin painottavat olevansa virolaisia ja sen kautta nimenomaan eurooppalaisia. "Unohtakaa Putin", sanoi venäläissyntyinen, virolaistunut matkailuvirkailija suomalaisille epäilijöille. Muutosten tuulet puhaltavat.

Tämän kirjoittajalla oli tilaisuus tehdä kolmen päivän tutkimusmatka maakuntaan, josta suomalaiset muistavat vain historiallisen Narvan ja palavan kiven ympäristöongelmat. Liikkeelle on lähdettävä Tallinnasta. Kotka oli joitakin aikoja sitten ihanteellinen lähtösatama, mutta laivamatka kesti niin kauan, että linja ei kannattanut. Ongelma oli Suomelle vanha tuttu: Venäjä, Venäjä, Venäjä. Eli militarisoidut entiset suomalaiset saaret piti kiertää kaukaa. Eikä Itämeren kiristynyt tilanne lupaa positiivista muutosta lähitulevaisuudessa. Tallinnasta voi matkustaa Itä-Virumaalle rautateitse tai bussilla sekä tietenkin omalla tai vuokratulla autolla. Jos menee matkatoimiston kautta ostetulle kylpylälomalle, niin bussikuljetus sisältyy hintaan.

Alkumatka viivasuoraa moottoritietä mäntykankaiden halki on yksitoikkoinen, mutta tarjoaa mielenkiintoisen historiallisen yksityiskohdan: alkuaan betoni-laatoitetun tien rakensivat II maailmansodan jälkeen saksalaiset sotavangit. Betontie on nyt EU:n tuella asfaltoitu. Tien virallinen nimi on Via Vironia, mutta matkailumarkkinoinnissa nimeä ei ole käytetty.

Kun meri, rantatörmät, savuavat tuhkavuoret, Suursaari ja hyvällä säällä myös Tytärsaaret tulevat näkyviin, ollaan Itä-Virumaalla. Täällä on Viron korkein, jopa 50 metriin kohoava törmä. Se on osa

1.000 kilometrin mittaista Tukholmasta Pietariin ulottuvaa geologista muodostumaa. Törmän ansiosta rannalla Viron korkein putous, 30-metrinen Valaste. Palavan kiven työstämisestä muodostuneiden tuhkavuorten sisällä lämpötila nousee 400 asteeseen. Vuoret olisivat varsinaisia maalämpöpankkeja, mutta virolaiset itsekin ihmettelevät, miksi tuota ilmaista energiaa ei osata hyödyntää. Jopa 140 metriin merenpinnasta kohoavalle Kiviölin tekovuorelle on sentään rakennettu koko perheen ympärivuotinen seikkailukeskus laskettelurinteineen ja mönkijäsafareineen. Itään ajeltaessa aivan päätien tuntumassa on kaksi mitä mainiota taukopaikkaa: Purtsen linna ja Sakan kartano.

Matkalaisen taukopaikkana historiallinen talolinna tai törmärannikon helmi

Purtse on itse asiassa yhden perheen talolinna torneineen. Paroni Taupe rakensi sen 1533, ja siellä isännöivät mm. Jaakko de la Gardie ja yksi Flemingeistä. Vuonna 1740 alkoi Purtsen olutkausi, jolloin linnassa asuivat vain panimomestari, tiilitehtaan johtaja ja kirjanpitäjä. Ajan saatossa talo raunioitui, kunnes vuonna 1987 valtio lähetti kaivoksesta rakennusmiehiä kunnostustöihin. Tuloksena oli diplomi: Viron paras rakennus vuonna 1991. Palkinto: Ladan ostolupa Leningradiin. Mutta neuvostoraja oli jo kiinni, ja koko autokauppa tyssäsi. Nyt Purtsessa on yksi Viron paristakymmenestä pienpanimosta ja oluet huippuluokkaa, kuten á la carte -ravintolan lähiruoka-annoksetkin. Omistaja **Janner Eskor** perehdyttää mielihyvin asiakkaansa oman oluttuotannon tyyppeihin ja prosentteihin.

Suomenlahden rantatörmällä sijaitsevaa Sakan kartanoa hallitsivat 1800-luvun alussa sellaiset aatelissuvut kuin von Wrangell, von Toll ja von Löwis of Menar. Siis ei mikään turha paikka. Kun Saksa miehitti II maailmansodassa Viron, aatelinen skotlantilaistaustainen omistajasuku menetti omaisuutensa. Päärakennuksen rappeutuminen alkoi. Sodan jälkeen paikkaa isännöi Neuvostoliiton armeija ja rakennusten kunto oli sen mukainen. Vuonna 2001 kartanon osti kahdessa kierrätystehtaassa akkuja, muovia ja sähkölaitteita hyödyntävä **Tönis Kaasik**. Hän ei tyytynyt vain rakennusten kunnostamiseen, vaan perusti yksityiseen lomailuun soveltuvan kylpylähotelliin. Törmärannikon helmeiksi kutsutun kartanon alueella on kunnostettu sodanaikaisia puolustusasemia, pystytetty kivinäyttely, rakennettu ulkoilureittejä sekä kokoustalo. A la carte -ravintolassa tarjoillaan luonnollisesti läheisen Purtsen panimon olutta.

Kaivosmiesten kuntohoitolasta kansainväliseksi kongressikylpyläksi

Suomalaisten kylpyläreissujen perinteisinä kohteina Virossa ovat jo vuosikymmenten ajan olleet Pärnu, Haapsalu ja Saarenmaa. Itä-Virumaa on jäänyt melko tuntemattomaksi, mutta kylpylöiden markkinointi on yksi niistä painopisteistä, joihin maakunnan "turismiklusteri" panostaa. Toilan kylpylä on kehittynyt kaivosmiesten "profulaktorista" eli kuntohoitolasta monen kehitysvaiheen kautta laadukkaaksi wellness-huvittelu-terveys-kongressikylpyläksi, jossa lapsiperheillekin on tarjolla oma maailmansa. Tällä haavaa jo neljännes asiakkaista on suomalaisia. Miksi tänne kannattaa tulla, siihen osaa parhaiten vastata myyntipäällikkö **Kärt Purga**: -Toilan lääketieteellinen osaaminen on mahdollisimman korkeatasoista, ja käymme hakemassa uusia oppeja muun muassa Tšekin Karlovy Varysta ja Etelä-Intian Keralasta (ayurveda!). Ohjelmassamme on 80 erilaista terveydenhoitosysteemiä. Toila on omistajille ja hoitohenkilökunnalle kuin oma koti; kaikki asuvat kylpylän välittömässä läheisyydessä. Keittiömme suosii lähiruokaa, meillä on oma leipomo ja teemme jopa jäätelön itse. Merellisiä pärskeitä rakastaville on tarjolla meripelastusseuran järjestämiä törmärannikon veneajeluja. Mitä mieltä ovat asiakkaat? Toista kertaa Toilaan tulleet **Marika Piilman** ja hänen Jyväskylässä opiskeleva tyttärensä **Airi** totesivat, että parasta on henkilökunnasta säteilevä positiivinen henki, ylenpalttisen hyvä ruoka ja meren läheisyys.

Narva-Joesuu, "Viron Terijoki"

Narva-Joesuun 12 kilometrin hiekkarantaa ei turhaan ole kutsuttu "Viron Terijokeksi". Karjalan Kannaksen Terijoki ja Narva-Joesuu olivat aikoinaan Pietarin ylimystölle tasavertaisia vaihtoehtoja rantalomakohdetta valittaessa.

Meresuu-kylpylässä hotellinjohtaja **Igor Baranov** kehaisi vierailleen avajaisiksi, että heidän hotellinsa on Viron paras ja hoputti nousemaan 11. kerrokseen ihaillemaan ainutkertaisia maisemia. -Kylpylä oli aluksi wellness centre, nyt se on medical spa, Igor jatkoi. -Lääkäri määrää hoidot lääketieteellisin perustein. Nyt työn alla on muun muassa lisää saunoja ja liikuntatiloja. Asiakkaamme ei maksa ainoastaan hotellihuoneesta, vaan hintaan sisältyy aina ilmaiset saunat, uima-allasosasto ja monet muut palvelut. 170 metrin syvyydestä nouseva juomavetemme on niin täydellisen puhdasta, että se käytetään sellaisenaan ilman yhtäkään käsittelyä!

Mäntykangasta, hiekkarantaa ja Suomenlahti. Meresuun kylpylän 11. kerroksesta näkyy selkeällä ilmalla Suursaari ja Tytärsaaret. (SK)

Suomalaisia silmällä pitäen olemme hiljakkoin palkanneet Tallinnasta suomea puhuvan työntekijän. Erikoisuutemme on iltpäivisin kerran tunnissa järjestettävä saunarituaali, hän kertoi.

Ainakin suomalaiselle saunarituaali oli erikoisuus. Saunottaja viskoi kiukaalle eukalyptus-öljyä, löyhytti isolla pyyhkeellä kuumaa ilmaa saunojen kiusaksi ja pehmitti kuumassa vedessä punatammivihdat. Keskieurooppalaisille saunarituaali saattaa olla elämys, mutta ainakin suomalaisille se on show, kuten lgorkin myönsi.

”Rakennusarkkitehti” Stalinin luomukset säilytetään pakkomielleisyyden muistomerkkinä

Itä-Virumaan ”turismiklusteri” eli matkailuverkosto ponnistelee laajalla rintamalla koko alueen lomanviettomahdollisuuksien edistämiseksi: hiekkarantaa ja kylpylähotellien ympäristöä hoidetaan, on rakennettu kolme metriä leveät ja kilometrien pituiset ulkoilutiet Narva-Joesuuhun ja Narvaan, uusi satama tarjoaa palvelut kaikille merenkulkijoille ja purjehtijoille, investoidaan kulttuuriin, vanhoihin rakennuksiin, kansanperinteeseen, museoihin ja festivaaleihin. Kun lomailija on tykästynyt korkealaatuisiin kylpylöihin ja tajunnut Itä-Virumaan ”kaukaisuuden” ja ”venäläisyyden” harhan, on hyvä lähteä ammentamaan maakunnan pohjoisosien runsaudensarvesta – ja kohteita löytyy:

*Narvan kaupungin must ovat linna, bastionin tunnelit, yliopiston college, Kreenholmin autio tekstiilitehdas (jossa suurimmillaan oli 16.000 työntekijää), raatihuone ja sen tiloissa oleva talojen tarkkuudella rakennettu kaupungin pienoismalli ajalta ennen II maailmansotaa (Neuvostoliitto pommitti saksalaisten hallussa olleen Narvan maan tasalle: vain linna ja yksi talo säilyivät).

* Neuvostoajan suljettu Sillamäen uranikaupunki, sen stalinistinen arkkitehtuuri ja kommunismin ajasta kertova museo. Stalinin pakkomielle oli, että työläistenkin taloissa on oltava kartanomaisen julkisivu.

*Kohtla-Järve, palavan kiven kaupunki ja sen stalinistinen arkkitehtuuri.

*Jõhvin kaupungin kulttuurikeskus ja linnoitettu kirkko. (Vierailun aikana kulttuurikeskuksessa esiintyi Georgian valtionbaletti).

*Viron kaivosmuseo Kohtla-Nõmmessa.

*Kiviõlin seutu: maastosafariajelua, extremeurheilua, Aidun vesiurheilukeskus.

*Paljon, paljon muutakin. Katso www.idaviru.ee

Teksti ja kuvat: Sakari Karttunen

Sakan kartanon kunnostanut Tõnis Kaasik on pystyttänyt puistoon kivinäyttelyn.

Maastosafari ei ole heikkohermoisille. Näin parkkeerattiin täydessä lastissa ollut maastoauto.

Tarton raatihuoneessa on esillä yhden miehen elämäntyö: Tarton pienoismalli ennen II maailmansodan täystuhoa.